

PAREMETE II.—1891.

NIU TIRENI.

HE KUPU TOHUTOHU MO NGA KOOTI WHENUA MAORI ME NGA WHAKAHAERENGA O NGA WHENUA MAORI.

(HE PUKAPUKA NA J. H. ERUETI.)

He mea Whakahau e te Kawana kia tukua atu ki nga Whare erua.

Ko J. H. ERUETI ki te Honore MINITA MAORI.

E HOA,—

Kiokio, Otorohanga, 7 Mei, 1891.

E whai honore ana ahau ki te tukua atu i roto i tenei etahi kupu ruarua e pa ana ki nga Ture Whenua Maori. I oti toku mahara kia whakapuakina aua kupu ki te aroaro o nga Komihana Ture Whenua Maori i to ratou taenga mai ki Otorohanga, otiia i te mea kua tonoa ahau e Ngatimaniapoto ko ahau hei mangai mo ratou ki te aroaro o taua Komihana me te haere hoki o aku korero mo runga anake i te tikanga o nga here, heoi kihai ahau i ahei te whakaputa i enei whakaaro. I mahara hoki ahau me tukua atu aua kupu ki nga Komihana erangi na te nui o nga mahi i arai te tukunga atu, heoi, i te mea kua kore pea e rokohanga taua Komihana, ka tukuna atu ki a koe i te mea hoki tera e homai ki akoe te ripota o te Komihana.

Na J. H. ERUETI.

Ki te Honore Minita Maori, Werengitana.

KUPU APITI.—Meake ka kororerotia e ahau enei mahara me etahi atu whakaaro ki nga hapu o Ngatimaniapoto, a mehemea ka papatairite matou, tera pea ka tukua atu tetahi tangata whiriwhiri hei mangai mo matou ki Werengitana. Mehemea e pai ana.—J. H. E.

I TE mea e tukua atu ana enei kupu tohutohu mo nga Kooti Whenua Maori me nga whakahaere muri i nga whenua Maori e hiahia ana ahau ki te ki atu i te tuatahi ko te nuinga o aku korero e pa ana ki nga whenua kei roto i te Rohe Potae, no reira hoki oku matauranga me te nui hoki o oku mahi ki te whakahaere poraka whenua ki te aroaro o taua Kooti. A i te mea ko te whakaaro tenei o te Kawanatanga ko te whakatika me te whakamana i nga ture whenua kia pai ai na tera ahau i whakakaha ki te tuhi atu i enei kupu tohutohu i runga i toku mohiotanga ki to hiahia kia whakatikaia nga whakahaere mei kore e pai atu a ko ake nei.

I te tuatahi, e kite ana ahau i tenei ritenga nui me kake haere tonu te koroni. Engari ko oku hoa mohao nga iwi o te whenua kaore i te whakaae ki tenei ritenga, te take pea kahore he mahara pera i tukua iho kia ratou, e hara pea i te whakaaro whakatete anake, engari he kore matauranga e taea e ratou te hopu i nga ritenga nui e tika ana. I kinongia ai enei huarahi whakaputa na te ahua whakatonga ano o te iwi Maori ki nga tikanga a tenei iwi a te Pakeha; e whai take ana hoki ratou kia pera te maharahara i runga i te whakahaere o enei wa kua taha ake nei. Ahakoa tena, e penei ana toku whakaaro e kore rawa e tika kia araia kia waiho ranei ko matou nga Maori hei arai i te kakenga haeretanga o te koroni, ahakoa pewhea te ngakau whakatorohe a te hunga apo whenua.

Ki toku titiro e rua nga ahua o tenei take. Tuatahi ko te kimihanga i nga take paanga ki nga whenua Maori; tuarua, i te mea kua kitea te whaitaketanga, ko te whakahaere e tika ana mo aua whenua. Mo te take tuatahi, kaore au e mohio ki tetahi atu whakahaere i ta te ture e mana ana inaianei me te whakakorenga o te take Maori, erangi me kape atu nga ritenga kino o roto kia haere tere, pai, ngawari, te mahi o te Kooti. I te mea ko ahau tetahi e kawe mai ana i nga poraka whenua ki te aroaro o te Kooti e kite manae ana ahau i te mahi whakaroa kau poraruru maumau noa iho i te takiwa mahi na te kore whakauaua o te Kooti i penei ai. A me whakapai atu ahau ki akoe ikonei mo to turakanga i nga Tiati kokoroheke whakapakoko, inahoki ki toku titiro ki aua tu tangata ki te nuinga haeretanga o ta ratou matauranga ki nga ritenga Maori, ka pena ano hoki te nui o ta ratou whakapono ki tenei tikanga a te iwi Maori, ara te tikanga taihoa. E ki kaha atu ana ahau ko nga Tiati kore mohio pu ki te reo Maori erangi e matau ana ki etahi ritenga e te Maori e tika ana koia nga Tiati tino pai rawa atu a ko ratou nga mea kaha inahoki e arahi ana ratou i nga kai kereme kia piri tonu ki nga take o te keehi e whakawakia ana, a kapea ana ki waho nga korero rereke kahore e pa ana ki taua keehi. E tino kite ana hoki ahau ki taua mahi whakaroa i nga whakahaerenga me te mau mau kino i nga moni o nga tangata tae atu ki te koroni hoki. I toku matauranga ki te aroaro o tenei Kooti e mau tonu ana te ahua whakahawea, mangere ngoikore noaiho, tona mutunga iho kaore he mahi i oti i roto i nga tau e rima, erangi kei te takoto hapa noa iho.